

Arabic Language in the Public Sphere in Israel: The Academic Campus and Beyond

اللغة العربية في الحيز الأكاديمي في إسرائيل | השפה הערבית במרחב האקדמי בישראל

קידום השפה הערבית במרחב האקדמי הישראלי

בעשור האחרון התרבו הוויכוחים סביב מקומה של השפה הערבית בישראל. מצד אחד, מנסים לפגוע במעמדה הרשמי של השפה הערבית בישראל וכך לבסס את מעמדה של העברית כשפה הרשמית הבלעדית של המדינה. מן הצד האחר, קוראים אחרים, ובכללם השותפים במיזם זה, לעצור את הכרסום המתמשך במעמדה של השפה הערבית בישראל, ובמקום לעגן בחוק את מעמדה המשני, לפעול לקידום הערבית בישראל. מכאן התפתח המיזם הזה ששם לו למטרה לבסס ולחזק את מעמדה ואת מקומה של השפה הערבית בישראל, וממילא לקדם חברה דמוקרטית, סובלנית ופלורליסטית יותר המכבדת את השפה ואת התרבות הערבית ומסמלת את מקומם הראוי והשוויוני של האזרחים הערבים במדינה. דברים ברוח זו הדגיש בית המשפט העליון בקובעו: "הייחוד של השפה הערבית בישראל הוא כפול: ראשית, הערבית היא שפתו של המיעוט הגדול ביותר בישראל, החי בישראל מימים ימימה. זוהי שפה הקשורה למאפיינים תרבותיים, היסטוריים ודתיים של קבוצת המיעוט הערבית בישראל. זוהי שפתם של אזרחים אשר חרף הסכסוך הערבי-ישראלי מבקשים לחיות בישראל כאזרחים נאמנים ושווי זכויות, תוך כיבוד לשונם ותרבותם [...] שנית, הערבית הינה שפה רשמית בישראל. רבות הן השפות אותן מדברים הישראלים, אך רק ערבית – בצד העברית – היא שפה רשמית בישראל".¹

השותפים למיזם זה, **מרכז דיראסאט – מרכז ערבי למשפט ומדיניות, מכון ון ליר בירושלים, ועמותת סיכוי – העמותה לקידום שוויון אזרחי**, חברו יחדיו כדי לקדם את השפה הערבית ובחרו במרחב האקדמי בישראל כמרחב ציבורי המשותף ליהודים ולערבים. המיזם יתמקד בארבעה מוסדות אקדמיים – אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, אוניברסיטת תל אביב, אוניברסיטת חיפה, והטכניון – אולם הפעילויות יכללו גם עבודה משותפת עם המועצה להשכלה גבוהה בישראל המחויבת לקידום הנגשת ההשכלה הגבוהה לאזרחי ישראל הערבים ולקידום חברה שוויונית ודמוקרטית. אנו מאמינים כי סביבה אקדמית המכבדת את השפה הערבית היא מטרה משותפת, והיא עתידה להשפיע לחיוב על הדור הבא, ערבים ויהודים כאחד.

פעילויות מתוכננות

התוכנית מיועדת ליהודים וערבים כאחד. חלק מהפעילויות יחייבו את ידיעת השפה הערבית, אולם הכנסים האקדמיים יתקיימו בשתי השפות – בסיוע תרגום סימולטני – וכך ידגישו את הקשריה האקדמיים והאינטלקטואליים של השפה הערבית בישראל ואת המקום המכבד שיכול המרחב האקדמי בישראל לתת לתרבות ולשפה הערבית, ומכאן לאזרחי ישראל הערבים. בין השאר תקדם התוכנית נראות שוויונית יותר בין השפה הערבית לשפה העברית בקמפוס,

¹ בג"ץ 4112/99, עדאלה ואחרים נ' עירית תל-אביב-יפו ואחרים, פ"ד נו(5) 393, עמ' 15 (מתוך פסק דינו של הנשיא אהרן ברק).

Arabic Language in the Public Sphere in Israel: The Academic Campus and Beyond

اللغة العربية في الحيز الأكاديمي في إسرائيل

השפה הערבית במרחב האקדמי בישראל

באמצעות ציון החגים והמועדים של אזרחי ישראל המוסלמים והנוצרים על לוח השנה האקדמי, קידום אתר אינטרנט שבו העברית והערבית מקבלות יחס שווה, ועוד. להלן הפעילויות העיקריות שנקיים במסגרת הפרויקט:

- **קידום כנסים אקדמיים בשפה הערבית.** בשנה האקדמית 2014--2015 נעבוד בתיאום עם מחלקות רלוונטיות בארבעת המרכזים האקדמיים ונקיים בכל אחד מהם כנס בשפה הערבית עם תרגום סימולטני לעברית. כך נתרום להנכחתה – התרבותית והמחקרית – של השפה הערבית במרחב האקדמי בישראל, ונעודד פרקטיקות השואפות לשוויון בין יהודים וערבים בישראל.
- **קידום קורסים אקדמיים בשפה הערבית.** בתיאום עם המחלקה האקדמית הרלוונטית ועם המל"ג נקדם בכל אחד מהמרכזים האקדמיים קורס שיתקיים בשפה הערבית. אנו נלווה את התהליך בהתאם לדרישות האוניברסיטה ולצרכיה. הקורס יקודם במחלקות שלומדים בהן יהודים וערבים הנדרשים לידע אקדמי בערבית (לדוגמה, המחלקות ללימודי המזרח התיכון), במחלקות שיש בהן חשיבות אקדמית לקידום קורסים בערבית לסטודנטים ערבים או במחלקות שישאפו לקדם קורסים הנוגעים לשפה הערבית מתוך התייחסות לתרגום, לטרמינולוגיה, ללימודי שפה, ועוד.
- **פורום הסטודנטים.** בכל קמפוס נרכיב קבוצה של כעשרים מנהיגים צעירים מקרב הסטודנטים, יהודים וערבים כאחד. בשנה הראשונה של הפעילות (2014) ישתתפו חברי הקבוצה בדיונים ובהרצאות על השפה והתרבות הערבית בישראל, ובכלל זה הקשריה החברתיים, הפוליטיים והאינטלקטואליים. השנה השנייה (2015) תוקדש לדיון במיזמים שיוכלו לקדם את השפה ואת התרבות הערבית בקמפוס, ולבחירה של "מיזם מרכזי" שאותו ישאפו חברי הקבוצה לקדם בקמפוס שלהם.
- **פעילויות סגור ותיאום מול האוניברסיטה.** נקיים דיון מתמשך ועבודה שוטפת בתיאום עם ארבעת המוסדות האקדמיים ועם המל"ג. נמפה חסמים המקשים על השתלבותם של סטודנטים ערבים במרחב האקדמי בישראל, נבדוק את המלצות המדיניות שקידמו גופים ממשלתיים, וננסה לאמוד את יישומן על קרקע המציאות. במסגרת פעילות זו ייכתב נייר עמדה המסכם את הממצאים, את החסמים ואת הדרכים לגשר ולהתגבר עליהם כדי לקדם מרחב אקדמי שוויוני יותר.
- **פורום לקידום השפה הערבית במרחב האקדמי בישראל ובמרחב הציבורי בכלל.** הפורום יורכב מקבוצה מגוונת של כ-15--20 חברים, ערבים ויהודים, ובכללם דמויות מרכזיות מהאקדמיה הישראלית, נציגים מהאוניברסיטאות המשתתפות ומהמל"ג, מארגוני החברה האזרחית ודמויות ציבוריות אחרות הפועלות לקידום הנושא. הפורום ייפגש שלוש פעמים בשנה, ויהיה ועדת ההיגוי והגוף המייעץ של המיזם. הפורום גם ידריך ויסייע בכתיבת מחקר הסיכום של המיזם כולו, שיוצג במהלך שנת 2016.

Arabic Language in the Public Sphere in Israel: The Academic Campus and Beyond

اللغة العربية في الحيز الأكاديمي في إسرائيل / השפה הערבית במרחב האקדמי בישראל

המיזם ממומן חלקית על ידי משלחת האיחוד האירופי לישראל, במסגרת תוכנית השותפות לשלום (Partnership for Peace).

לפרטים נוספים:

ליסה ריכלן, רכזת המיזם: lmrichlen@gmail.com
די"ר יוסף ג'בארין, ראש מרכז דיראסאת: dirasat.aclp@gmail.com
די"ר יוני מנדל, מכון ון ליר בירושלים: yonim@vanleer.org.il
מר ג'בר עסאקלה, עמותת סיכוי: jabir@sikkuy.org.il

